

Hemodialyse

De gang van zaken op afdeling Dialyse

Deze informatie is bedoeld voor patiënten die binnenkort een hemodialyse behandeling krijgen. U leest praktische informatie over de gang van zaken op afdeling Dialyse zodat u goed geïnformeerd aan uw behandeling kunt beginnen.

De afdeling Dialyse is op 2 locaties gevestigd:

Locatie ETZ Elisabeth
**Afdeling Dialyse,
Route 10**
Hilvarenbeekseweg 60
5022 GC Tilburg
Tel: (013) 221 29 10

Locatie Gezondheidscentrum 'Het Koetshuis'
Dialysecentrum Waalwijk
1 e etage
Koetshuislaan 619
5146 BR Waalwijk

Hulpverleners op de afdeling Dialyse

Op de afdeling Dialyse komt u de volgende personen tegen: teamleiders, zorgcoördinatoren die de teamleider vervangen, dialyseverpleegkundigen, dialyseassistenten, secretaresses, voedingsassistentes, magazijnmedewerkers en technici. Verder heeft u contact met de:

Nefroloog

Aan de afdeling zijn 5 nefrologen verbonden. In het ETZ loopt uw nefroloog (is de hoofdbehandelaar) één keer per week visite tijdens de dialysebehandeling. Het kan zijn dat uw 'eigen nefroloog' niet wekelijks visite loopt omdat hij/zij in Waalwijk is, afwezig is vanwege bijscholing of vakantie heeft. Er wordt dan vervanging geregeld. U kunt aan de nefroloog die dan visite loopt, uw vragen stellen. Soms neemt een arts-assistent dit over. In Waalwijk komt wekelijks een nefroloog langs, zij wisselen elkaar af. Het kan incidenteel voorkomen dat de nefroloog een keer geen visite komt lopen, verpleegkundigen hebben dan zo nodig telefonisch contact met de nefroloog in Tilburg. Uw hoofdbehandelaar is de nefroloog waarbij u op de jaarlijkse polikliniek afspraak komt.

Tijdens de artsensite:

- worden vragen met betrekking tot uw behandeling besproken;
- worden de uitslagen van uw maandelijkse bloedafname besproken;
- kunt u recepten uit laten schrijven door de arts.

Als u behoefte heeft aan een individueel gesprek met uw nefroloog, dan kunt u dit bij hem/haar aangeven. Het gesprek wordt dan, omwille van uw privacy, op de polikliniek Interne Geneeskunde of in een aparte spreekkamer gehouden.

Dialyseverpleegkundige

Op afdeling Dialyse werken gediplomeerde dialyseverpleegkundigen en dialyse-verpleegkundigen in opleiding.

Dialyse-assistent

Op afdeling Dialyse werken gediplomeerde dialyseassistenten en dialyse-assistenten in opleiding.

Medisch maatschappelijk werker

U heeft mogelijk (tijdens het nierfalen traject) kennis gemaakt met een maatschappelijk werker. Als nierfalenpatiënt krijgt u te maken met grote veranderingen op lichamelijk, emotioneel en praktisch gebied. Vooral aan het begin van dit traject kan het veel impact hebben op uw leven. Ook moeten er veel praktische zaken geregeld worden. U en uw naasten kunnen de maatschappelijk werker spreken over veel verschillende onderwerpen. De maatschappelijk werker kan met u in gesprek gaan over onderwerpen zoals:

- verwerking/acceptatie;
- uw thuissituatie/thuiszorg/zelfredzaamheid;
- financiën/werk/vakantie;
- transplantatie;
- relatieproblemen/seksualiteit.

Zij kan u helpen met uw gevoelens en problemen en samen met u een (praktische) oplossing zoeken. U kunt zelf telefonisch contact opnemen, zij kunnen op verzoek langskomen tijdens het dialyseren.

Diëtist

Een belangrijk onderdeel van dialyse is het behoud van een goede voedingstoestand. U heeft mogelijk (in de predialyse fase) al kennis gemaakt met een van de diëtisten van afdeling Dialyse. Zij begeleiden u ook tijdens de dialyse fase. Jaarlijks komen zij minimaal 1 à 2 keer bij u langs tijdens de dialysebehandeling.

Secretaresse

De secretaresse regelt de administratie; denk hierbij aan machtigingen voor taxivervoer en het maken van afspraken. Als u verhuist of wanneer uw telefoonnummers wijzigen, wilt u dit dan doorgeven aan de secretaresse.

De organisatie op de afdeling Dialyse

Afdeling Dialyse is een poliklinische afdeling die van maandag tot en met zaterdag geopend is van 07.00 uur tot 20.00 uur. Binnen deze dagen en tijden wordt u 2 of 3 keer per week ingedeeld in een ochtend- of middaggroep.

De afdeling Dialyse op locatie ETZ Elisabeth is ook open op maandag- en vrijdagnacht in verband met nachtdialyse. Meer informatie hierover kunt u lezen in de folder Dialyseren gedurende de nacht, of vraag meer informatie aan uw dialyseverpleegkundige. De afdeling Dialyse op locatie ETZ Elisabeth is verdeeld in 4 units met een aantal dialyseplaatsen. Op unit 4 liggen stabiele patiënten waarbij de dialyseverpleegkundige tijdens zijn/haar pauzes de unit verlaat. De patiënten kunnen via het bellensysteem de dialyseverpleegkundige oproepen als dit gewenst is. In Waalwijk is er plaats voor 10 patiënten per dagdeel. Op afdeling Dialyse wordt gewerkt volgens een systeem van patiëntgericht verplegen. Dit betekent dat u een vaste verpleegkundige toegewezen krijgt als Eerste Verantwoordelijk Verpleegkundige (EVV-er genoemd). Deze verpleegkundige is verantwoordelijk voor uw gehele zorgproces. Daarnaast is er een verpleegkundige verantwoordelijk voor uw welzijn gedurende de dialysebehandeling. Dit kan iedere dialysebehandeling een andere verpleegkundige zijn.

Het kan door omstandigheden dat het noodzakelijk zijn dat u moet veranderen van: locatie, dag, unit, tijd en/of plaats.

Als er een verandering van locatie nodig is beoordeelt de nefroloog op medische gronden of u in aanmerking komt. Door deze verandering bestaat de mogelijkheid dat u een andere EVV-er, diëtist en/of nefroloog toegewezen krijgt.

In uitzonderlijke situaties (bijvoorbeeld een begrafenis) wordt geprobeerd om eenmalig te ruilen met een andere patiënt. Wilt u er rekening mee houden dat uw eventuele andere afspraken buiten uw gebruikelijke dialyse gepland worden. Als u (eenmalig) van dialyse tijd of –dag wil veranderen dat kunt u de wens bespreken met een teamleider of zorgcoördinator.

Toegang tot de bloedbaan

Shunt

Om dialyse mogelijk te maken is een goede bloedtoevoer nodig. Een shunt is een verbinding tussen een slagader en een ader die door middel van een operatie wordt gemaakt. Dankzij deze verbinding ontstaat een groot, krachtig bloedvat. Dit bloedvat is meestal gemakkelijk aan te prikken met een naald en geeft voldoende aanbod om te dialyseren. Het is de meest ideale toegang tot de bloedbaan omdat deze langdurig gebruikt kan worden. Ook de kans op een infectie is kleiner dan bij een katheter. Meer informatie kunt u vinden in de folder [Een inwendige toegang tot de bloedbaan \(shunt\)](#).

Katheter

Een dialysekatheter is een kunststof slangetje dat in de halsader of liesader wordt ingebracht door een arts op de afdeling Dialyse. Deze katheter blijft, tussen de dialysebehandelingen door, in de ader zitten. Deze toegangsvorm wordt gebruikt als u acuut moet dialyseren. Ook als de shunt nog niet rijp is kan tijdelijk een katheter geplaatst worden. Soms is om medische redenen, een shunt niet mogelijk, ook dan wordt langdurig een katheter gebruikt (soms wel meerdere jaren). Meer informatie kunt u vinden in de folder [De uitwendige toegang tot de bloedbaan \(katheter\)](#).

De eerste dialysebehandeling

Als u voor uw eerste dialyse naar het ziekenhuis komt, neemt u op de afgesproken tijd plaats in de wachtruimte van afdeling Dialyse op locatie ETZ Elisabeth. Deze bevindt zich direct links na de ingang van de afdeling, route 10.

U wordt daar opgehaald door de verpleegkundige die de behandeling uitvoert. De eerste dialysebehandeling vindt plaats in een aparte kamer, zodat u in alle rust aangesloten kunt worden aan de dialysemachine en informatie kunt krijgen over de behandeling. De dialysebehandeling duurt 3 tot 4 uur, afhankelijk van wat de nefroloog nodig vindt. Dit is voor iedere patiënt anders, daarbij komt de voorbereidingstijd en de tijd die nodig is om de shunt af te drukken. Wij raden u aan om uw partner, een familielid of naaste aanwezig te laten zijn bij uw eerste 2 dialysebehandelingen.

Na 1 à 2 behandelingen op deze aparte kamer wordt u ingedeeld bij één van de units. U krijgt vaste dialysedagen en een eigen aansluitijd. Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met uw wensen. Deze kunt u doorgeven aan de teamleider. In verband met de hygiënerregels is het niet toegestaan om een eigen hoofdkussen of deken mee te brengen.

Medicijnen

U moet medicijnen die u tijdens de dialysebehandeling moet gebruiken zelf meenemen, bijvoorbeeld uw fosfaatbinders als u een maaltijd of een tussendoortje gebruikt. Als er tijdens de visite een verandering in uw medicijnen afgesproken wordt, krijgt u van de verpleegkundige een nieuwe medicijnlijst mee. Gooi dan de oude medicijnlijst weg om verwarring te voorkomen.

Roken/telefoon/televisie/internet

Op afdeling Dialyse mag niet gerookt worden. Het rookverbod geldt ook voor de e-sigaret, deze wordt gezien als een 'gewone' sigaret. Omdat de dialysebehandeling een lange zit is, kunt u tijdens het dialyseren gratis gebruik maken van de telefoon, radio, televisie, en internet (Wifi). Verder staan er op de afdeling diverse gezelschapsspellen en de leesmap waar u gebruik van kunt maken.

Het is echter niet toegestaan om uw laptop, tablet of mobiele telefoon op het elektriciteitsnet aan te sluiten tijdens uw dialysebehandeling in verband met het risico op lekstroom.

Bezoek

De bezoektijden van de afdeling Dialyse zijn van maandag tot en met zaterdag van 10.00 uur tot 11.00 uur en van 16.00 uur tot 17.00 uur. Er mogen niet meer dan 2 bezoekers per patiënt aanwezig zijn. Bezoek is niet toegestaan op het moment dat de arts visite loopt of patiënten worden aan- en/of afgesloten.

Taxi

U kunt, als nieuwe patiënt, via de secretaresse van de afdeling Dialyse, bij uw ziektekostenverzekeraar een machtiging "Zittend ziekenvervoer" (taxi) aanvragen. U kunt dan gratis gebruik maken van taxiriten voor uw dialysebehandeling. Wel wordt er een eigen bijdrage verrekend door uw verzekering. Deze eigen bijdrage betaalt u per jaar, onafhankelijk van de ingangsdatum. Als de machtiging geregeld is, kunt u zich aanmelden bij het taxibedrijf dat voor uw ziektekostenverzekeraar rijdt. U regelt zelf met het taxibedrijf uw ophaaltijden en geeft de dagen en tijden door waarop u op de afdeling Dialyse moet zijn. Als u niet tevreden bent over het taxivervoer, moet u zelf contact opnemen met het taxibedrijf. Ook op de afdeling Dialyse kunt u telefonisch contact opnemen met het taxibedrijf. De geldigheidsduur van de machtiging is per zorgverzekeraar verschillend. U moet zelf bijhouden wanneer uw machtiging verloopt. Als u dit tijdig doorgeeft aan de secretaresse, regelt zij een verlenging voor u. Als u met uw eigen vervoer naar de dialyseafdeling komt om te dialyseren, kunt u een 'aanvraag vergoeding reiskosten (auto)' door de secretaresse van de afdeling Dialyse in laten vullen. Dit formulier kunt u naar uw ziektekostenverzekeraar sturen om uw reiskosten te declareren. Dit gebeurt altijd achteraf bijvoorbeeld 1x per 3 maanden

Kleine ingrepen door andere specialisten

Als het nodig is dat er een 'kleine ingreep' door een andere specialist uitgevoerd moet worden (bijvoorbeeld een injectie zetten door plastisch chirurg bij carpaal tunnel syndroom), kan dit niet tijdens uw dialysebehandeling op de afdeling Dialyse uitgevoerd worden. Het is risicovol om dit tijdens de dialysebehandeling te laten doen omdat de kans op complicaties en bijwerkingen aanwezig is. Wilt u hier aan denken bij het maken van uw afspraken.

Afspraken over eten en drinken

Op de afdeling Dialyse gelden er afspraken over eten en drinken. Hieronder leest u meer over deze afspraken.

Eten / drinken tijdens dialyse

Tijdens de dialysebehandeling komt de zorgassistente twee keer langs met de drankronde.

- per drankronde 1 consumptie.
- 1e ronde: een snack
- 2 e ronde: brood met beleg maximaal 3 stuks (u mag dit eventueel ook mee naar huis nemen)

De broodjes en snacks die worden verstrekt zijn hoog in eiwitten. Het is belangrijk dat u bij het tussendoortje en bij de boterhammen/broodjes een fosfaatbinder inneemt. Vergeet niet de fosfaatbinders mee te brengen. Meer informatie hierover vindt u in de folder Fosfaatbinders, het gebruik ervan bij dialyse of via de diëtiste.

Vocht

Bij dialysepatiënten hoopt zich, gedurende de dagen tussen de dialysebehandelingen door, vocht op in het lichaam. Dit komt omdat zij niet voldoende of helemaal niet meer urineren. U merkt dit onder andere door het stijgen van uw gewicht in de periode tussen de dialysebehandelingen (af te lezen op de weegschaal waar u voor de dialyse op weegt). Het teveel aan vocht dat u met eten en drinken binnen krijgt, moet tijdens het dialyseren via de kunstnier uit uw lichaam verwijderd worden. Het is gebleken dat hoe minder vocht de machine moet verwijderen, hoe beter dit is voor uw lichaam. Zolang u dialysepatiënt bent, heeft u blijvend een vochtbeperking.

Streefgewicht

Het streefgewicht is het gewicht waarbij:

- de verhouding tussen het water in uw lichaam en de rest van uw lichaam goed is;
- u een goede bloeddruk heeft;
- er geen vochtophopingen zijn in uw lichaam, bijvoorbeeld in benen, handen of onder uw ogen.
- u een goed gevoel heeft.

Uw nefroloog stelt aan de hand van deze criteria uw streefgewicht vast. Tussentijds kan het streefgewicht aangepast worden, omdat u bijvoorbeeld bent afgevallen of aangekomen door een wijziging in uw eetpatroon. Het streefgewicht wordt gebruikt om te bepalen hoeveel vocht er tijdens een dialysebehandeling onttrokken moet worden. Immers uw gewicht vóór de dialysebehandeling minus uw streefgewicht, is het vocht dat verwijderd moet worden. Het streefgewicht is het gewicht waar u in principe mee naar huis gaat.

Beperken vochtinname

Het beperken van de inname van vocht is een noodzakelijke maar moeilijke opdracht. Van de diëtist of van de dialyseverpleegkundige hoort u hoeveel vocht u per dag mag drinken. Gemiddeld is dit 750 ml plus de hoeveelheid vocht die u per 24 uur nog urineert.

Tips voor beperking vochtinname

Gebruik kleine kopjes en glaasjes van 100 ml. Denk hierbij aan espressokopjes en turkse theeglaasjes. Verdeel het vocht over de dag. Een voorbeeld hoe u het drinken over de dag kunt verdelen is:

- ontbijt: 1 klein kopje of glaasje;
- tussendoor: 1 klein kopje of glaasje;
- lunch: 1 klein kopje of glaasje;
- tussendoor: 1 klein kopje of glaasje;
- diner: kies óf soep óf vla;
- 's avonds: 1 klein kopje of glaasje.

De vochtinname is dan ongeveer 750 ml. U heeft minder last van dorst als u minder zout gebruikt. Voeg daarom geen zout toe bij de bereiding van de warme maaltijd. Verder zit er veel zout in bouillonblokjes, Maggi®, Aromat®, ketjap, kant en klare soepen en sauzen, gerookte vleeswaren (snijsworst, salami, rookvlees) en gewone kaas. (Kies daarom voor kaas met minder zout, zoals Maaslander®, Milner®, Emmentaler® en Gruyère®). Voor het innemen van medicijnen is water niet persé nodig. Inname gaat ook goed met een lepel vla of yoghurt

Een vochtbeperking is een moeilijk dieet. Het niet kunnen drinken waar u zin in heeft, vraagt veel van iemand. Zoek daarom afleiding op de moeilijke momenten. Ga iets doen waarbij u uw handen nodig heeft, bijvoorbeeld fietsen, tuinieren, borduren of klussen. Dat verzet de gedachten en het kan u over de moeilijke momenten heen helpen.

Dorstgevoelens

Als u veel last van dorst heeft, kunnen deze tips u mogelijk helpen.

- zuig op een ijsklontje. Houdt er wel rekening mee dat 3 ijsblokjes evenveel vocht leveren als 50 ml water;
- kauw op een pepermuntje, kauwgom, zuurtje of zuig op een knoop. Dit stimuleert de speekselklieren waardoor u minder last heeft van een droge mond;
- reinig uw tanden of gebit na iedere maaltijd met koud water, zodat deze weer schoon en fris zijn (dit vermindert het dorstgevoel). Gebruik geen tandpasta; het schuim ervan droogt uw mondslimvlieszen uit waardoor u later dorst ervaart.

Tegenwoordig zijn er producten op de markt om dorstgevoelens te verminderen. Voorbeelden hiervan zijn een mondspray, een mondgel, speciale kauwgom en een tandpasta die niet schuimt. Uw diëtist kan u hierover meer informatie geven.

Mogelijke klachten door dialyse

Het kan zijn dat u tijdens of na uw dialysebehandeling last krijgt van krampen, hoofdpijn, jeuk of vermoeidheid. Geef dit door aan uw dialyseverpleegkundige of nefroloog. Zij kunnen u tips geven of actie ondernemen om uw klachten te verminderen. Zie ook de folder [Omgaan met vermoeidheid bij \(pre\)dialyse](#).

Vakantie

Ook als u moet dialyseren heeft u de mogelijkheid om op vakantie te gaan. Als uw nefroloog hier toestemming voor geeft, kunt u op vakantie en dialyseren in een vakantiedialysecentrum. Er zijn in binnen- en buitenland verschillende vakantie-dialysecentra waar u terecht kunt. Uitgebreide informatie hierover vindt u in de folder [Dialyseren tijdens uw vakantie](#)

Informatie over MRSA-test na terugkomst vakantie

Nadat u in het buitenland op vakantie bent geweest wordt u gecontroleerd op mogelijke besmetting door de Multi Resistente Staphylococcus Aureus bacterie (MRSA-bacterie). Deze MRSA-test wordt meestal voor de eerste dialyse bij terugkomst afgenomen. Uw EVV-er vertelt u hier meer over.

Belangrijk

Als u tijdens uw vakantie **opgenomen wordt in een buitenlands ziekenhuis**, wordt u verzocht om zo spoedig mogelijk tijdens kantooruren contact op te nemen met afdeling Dialyse op telefoonnummer 0031(0) 13-221 29 10. (Laat eventueel uw familie of medereisgenoot bellen).

Zo snel mogelijk wordt er dan na uw vakantie een snel test MRSA afgenomen, waarbij de uitslag na 2 tot 3 uur bekend is. Afhankelijk hiervan worden met u verdere afspraken gemaakt over de dialysetijden. Wanneer u zeer lange tijd in het buitenland dialyseert, worden hierover speciale afspraken met u gemaakt. Als u langer dan 1 maand met vakantie gaat, is uw dialyseplaats die u nu heeft, niet gegarandeerd. Het kan dus zijn dat u dan een ander dialyse schema krijgt.

Andere vormen van dialyse

- 'S nachts dialyseren

Hemodialyse die 's nachts wordt uitgevoerd. U overnacht daarbij 2x per week in ons dialysecentrum. Zie voor meer informatie de folder [Dialyseren gedurende de nacht](#).

- Peritoneaal dialyse

Dit is een dialysevorm waarbij uw buikvlies als nierfilter dient. Hierdoor kunt u deze behandeling zelf thuis uitvoeren (overdag of 's nachts). Zie voor meer informatie de folder [Peritoneaal dialyse](#).

- Thuis hemodialyse

Een vorm van hemodialyse die overdag of 's nachts thuis met een dialysemachine wordt uitgevoerd. De patiënt wordt bijgestaan door een verpleegkundig dialyse assistent (VDA) en/of een partner of doet dit zelfstandig (solodialyse). De begeleiding wordt gedaan door Dianet, zie ook <http://www.dianetonline.nl>

Transplantatie

Met uw nefroloog kunt u bespreken of u voor niertransplantatie in aanmerking komt. De arts kijkt hierbij in eerste instantie naar de algehele gezondheid, conditie en leeftijd. Een transplantatie vindt plaats tot een leeftijd van ongeveer 70 jaar, maar de algehele conditie van de patiënt is een doorslaggevende factor. Meer informatie kunt u vinden in de folder [Mogelijke niertransplantatie](#).

Tot slot

Als u na het lezen van deze informatie nog vragen heeft, kunt u deze tijdens de openingstijden van de afdeling stellen aan de dialyseverpleegkundige.

Belangrijke telefoonnummers

ETZ (Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis):	(013) 221 00 00
Locatie ETZ Elisabeth Afdeling Dialyse: Route 10	(013) 221 29 10
Dialysecentrum Waalwijk: Eerste Etage Gezondheidscentrum Het Koetshuis	(013) 221 12 93
Medisch Maatschappelijk Werk:	(013) 221 00 50

Voor meer informatie: zie onze website www.etz.nl